

Bojana Modrijančič Reščič, Šolski center Nova Gorica, Elektrotehniška in računalniška šola

ROMANA NA ZELENO VEJO IN OČI KOT BRALNI IZZIV ZA SREDNJEŠOLCE

▷ Prispevek govori o tem, kako lahko profesor slovenščine srednješolcem strokovne šole s pomočjo referatov in pogovora približa knjigo, saj jih to spodbuja k samostojnemu delu in priča, da je smiselno vzgojiti mladega bralca, ki mu branje ni tuje. Tako so mladostniki v dveh literarnih delih Na zeleno vejo Andreja Predina in Oči Andreja Makuca odkrivali samega sebe ter ožje ali širše okolje, ki jih obdaja in se ga zavedajo. Čeprav so ju morali za Cankarjevo priznanje prebrati osnovnošolski bralci 8. in 9. razreda, sta bila romana svojevrsten bralni izziv tudi za srednješolce.

Branje

Branje je sestavni del pouka slovenščine. A vsak učitelj se zaveda, da ima v razredu boljše in slabše bralce: tiste, ki radi in veliko berejo, segajo po knjigah, ker so radovedni, si tako tudi bogatijo besedni zaklad, in tiste, ki jih že ob sami misli na branje neprijetno zaščemi, saj jih knjiga dolgočasi, ker v njej ne najdejo ničesar novega, zanimivega, njihov besedni zaklad pa je tudi zelo skromen. Od tu izvira tudi njihova skromna samozavest, ko bi radi karkoli povedali, a ne morejo nadaljevati. Počutijo se utesnjeno, pomoč pa iščejo pri sošolcih, ki s tem nimajo težav.

V Zborniku Bralnega društva Slovenije Stopenjskost pri usvajanju pismenosti v prispevku Zakaj je na vseh ravneh šolanja potreben razvojnim stopnjam učencev prilagojen pouk bralne pismenosti in stopenjskost pri usvajanju bralne pismenosti Meta Grosman zapiše: »Doseganje vsestransko razvite pismenosti in še zlasti bralne pismenosti je dolgotrajen proces, ki ga je treba sistematično načrtovati in izvajati od predšolskega obdobja v vrtcu do konca šolanja v osnovni in srednji šoli, nato pa tako pridobljene osnove spopolnjevati vse življenje.« (Grosman 2007: 6)

Branje v srednji strokovni šoli

Kot profesorica slovenščine na srednji strokovni šoli lahko trdim, da privzgojiti branje srednješolcem od 1. do 4. letnika smeri Tehnik računalništva ni enostavno in lahko. Mladim je bližje medmrežje, na katerem, kot zatrjujejo, najdejo vse potrebno. Domače branje je nujno zlo, klasična literarna dela pa so prava pokora. Kako potem brati in spodbujati k branju mlade v takem

vzdušju? Je smiselno? Že nekoč mi je bilo popolnoma jasno, da je smiselno, čeprav, priznam, je tudi zelo težko. Najhuje je, ko dijak prizna, da v osnovni šoli ni prebral nobene knjige in da je tudi v srednji šoli ne namerava. Odgovora, zakaj ne, ne pozna. A izkazalo se je, da je lahko tudi ta dijak uspešen bralec, treba ga je le ustrezno motivirati. Od takih mladostnikov skušam izvedeti, katera vrsta literature jim je sploh všeč. In kmalu priznajo: ljubezenska, zgodovinska, znanstveno-fantastična ... Tedaj sama povem svojo bralno izkušnjo, saj se mi je ob branju porodila misel, da bi dela ponudila tudi svojim dijakom, ki priznajo: »Ne, branje pa res ni zame. Slovenščina mi ni nikoli šla.« Kmalu se je pokazalo, da je dijak le posegel po knjigi in kmalu prosil za podobno, »ker ste me navdušili za branje«. Z literarnim delom seznanjeni tudi sošolci, in sicer pripravi svojo predstavitev v računalniškem programu PowerPoint, doda slike, fotografije medmrežja, ob pripovedovanju razmišlja o vzročni povezavi dogodkov, ob koncu pa napiše svoje mnenje v programu Word. Moram priznati, da tako delo bogati mladostnike ter tudi mene kot odraslo bralko. Dijaki priznavajo, da je tvorjenje besedila hkrati napor, a tudi užitek.

Branje romanov Na zeleno vejo in Oči

V letošnjem šolskem letu 2011/12 sem dijakom tudi svetovala različna nekласična dela slovenskih in tujih avtorjev. Nekatera sem razdelila že na začetku šolskega leta, ostala med letom; k temu me po navadi spodbudijo knjižne novosti, ki si jih lahko ogledam v šolski in mestni knjižnici, nasvet knjižničark, listanje in prebiranje Bukle ... ali pa me k branju spodbudijo dijaki sami: »Bi lahko prebral Pod svobodnim soncem, ker me zanima zgodovina?« To je za učitelja svojevrsten izziv, saj ve, da je na pravi poti. Dijakov ni več strah pripovedovanja, zbornega govorjenja, izogibajo se narečnim izrazom, pripravljeni so podati tudi svojo osebno izkušnjo, hkrati pa spodbudijo sošolce, da jih o čem dodatno vprašajo oziroma najdejo skupni odgovor na vprašanje. Povedo, da teh del ne najdejo na medmrežju, torej jih morajo prebrati, razmišljati o njih, da jih lahko tudi zapišejo in komentirajo. Trdim pa lahko, da vse to pomaga pri obveznem šolskem delu, saj so dijaki bolj motivirani in hkrati tudi bolj samozavestni, saj spoznajo, da slovenščina ni dolgočasen in nepotreben šolski predmet. Marsikdo izmed njih se z naslovnim junakom tudi poistoveti in prizna, da bi avtor lahko pisal tudi o njem, saj se mu je zapisano v knjigi že zgodilo. V šolskem letu 2011/12 pa je bil – za dijake in zame – poseben izziv branje del, ki sta bili predlagani za Cankarjevo priznanje v 8. in 9. razredu v osnovnih šolah, in sicer romana Andreja Predina Na zeleno vejo ter Andreja Makuca Oči. Zakaj? O obeh sem poslušala in prebrala veliko polemik, prebrala sem tudi besedili. Ko sem ju odložila, sem se kot srednješolska profesorica slovenščine in mati sedmošolke počutila zelo nelagodno. Zavedala sem se, da je predstavljeni kruti svet še kako resničen. Hkrati se mi je porodilo vprašanje, ali sta ti deli res primerni za osnovnošolce, čeprav boljše, ki šele vstopajo neznanimu naproti. Slišala sem tudi, da so se nekateri učenci odpovedali sodelovanju na tekmovanju, saj knjig niso mogli prebrati, ker sta bili resnični, a hkrati kruti. A zanimalo me je, kaj o njih mislijo moji dijaki na strokovni šoli, smer Računalniški tehnik. O tem so tudi oni veliko slišali, brali, brskali po medmrežju. Zato sem sklenila, da jim deli Na zeleno vejo in Oči tudi ponudim z referatom. Odločila sem se, da bom za to nagovorila dijake 2., 3. in 4. letnika smeri

Računalniški tehnik, kjer tudi poučujem v letošnjem šolskem letu 2011/12, in sicer en oddelek 2. letnika, oddelek 3. letnika ter 2 oddelka 4. letnika. Odziv je bil presenetljiv: v 4. in 3. letniku so se javili 4 fantje, sicer pa sta sodelovala še dva, in sicer v 2. in 4. letniku, ki sem ju določila, saj sem sklepala, da sta dovolj zrela in da bosta tako tudi razmišljala in pisala. V teh oddelkih je skupaj 87 fantov in le eno dekle v 4. letniku. Opozorila sem jih, da so določeni prizori vsaj zame zelo kruti, a so me potolažili, da »bomo že preživeli«. Vsi so morali imeti predstavitev v računalniškem programu PowerPoint ter o prebranem seveda pripovedovati sošolcem in izraziti lastno mnenje ter vse tudi zapisati v programu Word. Pri svojem delu so bili sicer svobodni kot vedno.

Na zeleno vejo

Da bosta prebrala to delo, sta se prostovoljno odločila dijaka 4. letnika, in sicer dijak, ki je v lanskem šolskem letu 2010/11 imel zaključeno oceno pri slovenščini prav dobro, ter dijak, ki je imel zaključeno oceno le zadostno. Prvi je sošolcem predstavil avtorja, o povzetku romana pa je zapisal:

Dogajanje v knjigi je postavljeno v Maribor. Glavna književna oseba je najstnik Luka, ki s svojim bratom, mamo, doktorjem Romanom in mravljami faraonkami živi v devetem nadstropju bloka v mariborskem blokovskem naselju. Od kar se je Lukov oče ponovno zaljubil in družino zapustil, jim nikakor ni uspelo priti na zeleno vejo, kljub temu da si je mati to močno želela doseči. Zato je izvajala različne smešne in na videz neumne podvige: ko je dobila nekaj denarja, je vsega porabila za nakup solarija, ki ga je postavila v dnevno sobo in pri njih doma, v devetem nadstropju, na črno odprla wellnes center. Luka in njegov najboljši prijatelj Strajki sta iskala načine, da bi vohunila za maminimi strankami. Ko se je posel razbohotil, je mama s svojim ljubimcem doktorjem Romanom, ki sploh ni bil doktor, brez dokumentacije odprla nov center za lepoticenje v centru Maribora. Ona je skrbela za solarij in prerokovanje iz kart, doktor Roman pa za masažo, terapije z bioenergijo, akupunkturo in podobne tehnike. Vzporedno s to zgodbo pa se odvijajo tudi druge, ki se jih Luka spominja npr. zgodba o mariborskem kopališču, kjer sta se z najboljšim prijateljem poleti kopala in opazovala dekleta. A včasih se naslovni junak zmoti in pod vodo opazuje fante. Ko to ugotovi, se zagabi samemu sebi in razmišlja, če je mogoče istospolno usmerjen. Obenem pa avtor (preveč) nazorno spregovori o Lukovih občutkih ob odraščanju in vidnem spreminjanju svojega telesa. Podrobno so opisani tudi petkovi večeri, ko sta s Strajkijem obiskala vse pomembnejše mariborske lokale in se srečevala s pitjem alkohola, uživanjem mamil in brutalnimi pretepi. A glavni junak je le odraščajoči fant brez očeta, ki si ga želi oziroma upa, da ga bo videl, kako pleše akrobatski rokenrol. Sicer je v knjigi predstavljenih še veliko zgodb, s katerimi napetost narašča, a se le povežejo s celoto, vendar je konec popolnoma odprt. Delo je napisano v jeziku, ki vsebuje narečne, slengovske, predvsem pa vulgarne izraze.

Dodal je, da ob prebiranju komentarjev o primernosti takega branja za osnovnošolce, ki tekmujejo za Cankarjevo tekmovanje, sam meni, da tako delo ni primerno za odraščajočo mladino, ki se nemogoče obnaša, preklinja in je zelo radovedna ter dovezetna za opojne substance:

»V knjigi lahko zasledimo veliko negativnih vzorcev: preklinjanje in vulgarno izražanje, agresijo (pretepi v klubih), zloraba drog (Lukov in Strajkijev

prekupčevalec), alkohola (*nujni spremljevalec petkovih zabav*), kajenje (*osnovnošolca Luka in Strajki že kadita*), sovražnost do drugačnih (*Ata Lindič pretepe svojega sina, ko ga najde v postelji s fantom; hišnikova žena je od drugod, doma pa jedo drugačno hrano*). Ne zdi se mi tudi prav, da Lukova mati ob vsaki slabi stvari svojega sina primerja z bivšim možem.

Dijak je še dodal, kako negativni zgledi negativno vplivajo na mladostnike. Spomnil se je, da so pri uri psihologije govorili o tem:

Dr. Albert Bandura je v prejšnjem stoletju izvajal poskuse pri otrocih tako, da so le-ti v eksperimentalni skupini najprej gledali agresivne videoposnetke, otroci v kontrolni skupini pa tega niso počeli. Otroke se nato postavili vsakega v svojo sobo, kjer jih je čakala t. i. lutka bobo, ki je igrača v otrokovi velikosti in se ne glede na prejete udarce vedno postavi pokonci. Otroci, ki so si ogledovali agresivne videoposnetke, so lutko začeli pretepati in so se vedli zelo agresivno, medtem ko so se otroci, ki teh posnetkov niso videli, igrali z lutko in z njo prirejali čajanke. Tak eksperiment dokazuje, da branje takih knjig slabo vpliva na osnovnošolce. Adolescenti so v obdobju, ko se morajo družbi čim bolj prilagati, če ne želijo biti iz nje izločeni. To pomeni, da se vzorci, ki jih vidijo v okolju ali preberejo v knjigi, takrat zelo dobro prenašajo.

Dijak iz paralelke, ki je imel v lanskem šolskem letu 2010/11 zaključeno oceno zadostno, je bil na začetku knjigi Andreja Predina naklonjen, saj je dodal, da je to delo res odslíkava življenja, v katerem živimo oziroma v njem živijo odraščajoči mladostniki. Strinja se, da jim ne smemo zatiskati oči pred resnico, pač pa da se morajo soočiti z modernim svetom, sicer bodo v njem kasneje imeli probleme: »Dijaki, ki naj bi to delo imeli za Cankarjevo tekmovanje, so res boljši, imajo že neko svoje mnenje in mislim, da jih ne more nihče in nič omajati.« A naletel je na velik odmev svojih sošolcev, ki se z njim niso strinjali: »Ne moreš tako trditi. Le kaj bi bilo, če bi se vsi neprimerno obnašali, preklinjali, mislili, da ni na svetu nič vredno. Tudi boljših dijakov ni treba siliti, da bi prebrali tako knjigo! Saj vedo, da je svet pokvarjen, tega dejstva pa jim ni treba še dodatno vsiliti s prebiranjem takih in podobnih knjig.« Vprašali pa so me tudi za moje mnenje o delu *Na zeleno vejo*, ko jim je sošolec prebral naključno izbrano stran, a je bil tekst poln vulgarizmov. Pojasnila sem jim, da takih knjig ne bi prepovedala tiskati: »Naj prebere, kdor želi, naj o tem izrazi svoje mnenje, ne vem pa, zakaj bi ga morali brati za tekmovanja.« Oglasila pa se je tudi mati dijaka 3. letnika smeri Računalniški tehnik, ki je s sošolcem želel prebrati delo *Oči*. Poleg sina ima tudi sedmošolko. Prebrala je obe deli, *Na zeleno vejo* in *Oči*, ki sta bili predlagani za Cankarjevo tekmovanje v osnovni šoli:

Knjigo sem prebrala v slabi uri. Ne zato, ker bi se tako dobro brala in bi me zgodba pritegnila, ampak zaradi velikih črk in nešteti odstavkov. Zgodba se mi ne zdi nič posebnega: Mladina in njihovo odraščanje ter neusmiljen vsakdan ljudi, ki se borijo za preživetje. V meni so se porajala vprašanja o starših. Menim, da je največji problem v očetu, ki ga seveda ni, in mami, ki si ne postavlja nobenih moralnih vrednot. Denar prevlada in mati s svojim zgledom otrokom kaže, da cilj opravičuje sredstva. Marsikdo je danes potisnjen na rob. A vendar imajo ljudje toliko morale v sebi, da ne počnejo stvari, za katere menijo, da so nemoralne, nezakonite ali celo ponižujoče. Po mojem mnenju bi knjigo z zanimanjem prebral nekateri in ne vsak najstnik zaradi nazornih

opisov spolnosti. To pa je tudi vse. Občutek imam, da je hotel pisatelj mogoče opozoriti mlade, češ 'to se bo in se dogaja z ljudmi, ki ne naredijo ničesar iz sebe'. Mislim, da se je tega lotil na napačen način. Zgodba je zabavna in z obilico humorja. Bralca zavede, da ne razmišlja o posledicah dejanj, temveč se prepusti toku dogajanja. Daje mu občutek, da so glavne osebe srečne v stvareh, ki jih obdajajo. Zgodba je sama sebi namen. Opis nekega časa, nekih dejanj in življenjskih odločitev. Brez razmišljanj, spoznanj ali ugovora vesti.

Oči

Tudi delo Oči sem ponudila v branje določenim dijakom od 2. do 4. letnika srednje strokovne šole, smer Računalniški tehnik, in sicer sta se javila prostovoljno 2 dijaka 3. letnika, določila pa sem še enega dijaka 2. letnika ter enega iz 4. letnika. Vsi se izobražujejo v isti smeri. Dijak 4. letnika, ki je v šolskem letu 2010/11 imel slovenščino zaključeno zadostno, je zgodbe razdelil na tri dele:

- v prvi del sodita zgodbi Pasje ter Konjske in tam otroci gledajo, ko starejši ljudje in starši otrok mučijo živali;
- v drugi del sodita zgodbi Mišje in Žabje in iz njiju je razvidno, da so otroci tisti, ki mučijo živali;
- v tretji del sodita zgodbi Moje in Jočeve in tam se sovraštvo prenese med otroke.

Dijak zapiše, da »pisatelj začne z zgodbama, kjer se otroške oči učijo od staršev. Takrat se otroci čudijo, kako lahko človek muči živali. A čez nekaj let oni počnejo še hujše stvari«. Zgodba Konjske mu je bila zelo kruta. Priča smo 10-letnemu konju, ki se hoče le igrati, otroke pa je strah gore mišic: »Saj konj ne odraste v človeka. Da bi delal zlo.« (Makuc 2001: 34) A moškimi, ki ga hočejo obvladati, se ne pusti. Konjarju Gustlu se trga srce, saj se spominja, kaj vse sta preživela. Čeprav mu pomaga z bičem, ga tudi hladi, ogrinja, nato pa mu ponudi kruh z žganjem. A konj sluti, kaj se mu bo zgodilo, zato se upira. A tudi moški so neomajni, zato se živali kmalu pokaže krvava pena, tečejo ji solze, neznana bolečina pa ga kmalu umiri, saj ima potolčena kolena, gobec, oči. Medtem ko hoče konjarju od žalosti raznesti srce, se moški pogovarjajo, koliko mesa bo kdo dobil. Kmalu žival ostane tudi brez očesa, končno pa jo le odreši smrt. Čeprav je bilo otrokom tesno pri srcu, so se jim ob misli na vročo golažovo omako in bele žemlje pocedile sline. Pripovedovalec pa je dodal:

»Kljub temu da nisem navezan na živali, mislim, da so taka dejanja nepriemerna in bi se jih morali sramovati. Ne morem si predstavljati, kako bi se ali se je ob branju te knjige počutil mladi bralec, ki ima živali zelo rad in je nanje navezan. Sam imam brata, ki obiskuje 8. razred osnovne šole, in je rekel, da bo knjigo prebral. Tudi on ni navezan na živali, a se je po prvi zgodbi Pasje odločil, da bo nehal z branjem. Dejal mi je tudi, da si sam take knjige ne bi nikoli izbral. Zame pa je sporno tudi dejstvo, da so kruti dogodki zelo nazorno opisani. Tudi v zgodbi Žabje je pisatelj povedal, kako so otroci iztikali oči nemočnim žabam le zato, da bi dokazali, da učiteljica ni imela prav, ko je trdila, da se lastovnice vedno vrnejo, ker imajo nekakšen kompas. Če bi bile slepe, ne bi mogle videti smeri. Vsaj tako so mislili otroci. In zato so žabam

*iztaknili oči s prsti in žebli. Pregelal pa jih je kmet, ki so se ga vsi bali, saj ni mogel verjeti, kaj so naredili. Postal pa sem pozoren na dejstvo, da ima žival vedno odprte oči: ko živi, trpi in umre. V tem se razlikujejo od človeka, saj si ljudje pogosto zatiskamo oči pred resnico. Tako kot živali tudi mi ne bi smeli zapreti oči in obupati v težkih trenutkih. Nekateri pravijo, da živali ne čutijo tako kakor ljudje, da ne občutijo žalosti, veselja, bolečine. Pisatelj to opiše drugače. V vsaki živali v zgodbah vidi žalostne oči in žalostne obraze. V njih vidi tudi hrepenenje po življenju, ki v nasprotju z ljudmi nikoli ne ugasne. V zadnjih dveh zgodbah *Moje in Jočeve* pa se poslužuje tudi primerjave z živalmi, ko predstavlja fante, in sicer da so podobni kengurujem, da se petelini uboga živalca, sitna mesarska muha, naj ne zija kot vol ... Pomislil sem tudi, da nam je pisatelj hotel sporočiti, kakšno moč imamo nad živalmi oziroma želimo pokazati svojo nadvlado.*

V razredu so sošolci zelo trpeli med pripovedovanjem, saj so velikokrat zaprli oči ali naredili trpeč obraz. Izrazili so tudi začudenje, kako lahko avtor kaj takega sploh zapiše. Na moje vprašanje, da je mogoče Andrej Makuc želel opozoriti, naj se teh stvari ne bi več počelo, so le nekateri odgovorili pritr-dilno. Sicer so povedali, da bi osnovnošolke tega dela ne mogle brati, ker bi se jokale, osnovnošolci oziroma fantje pa bi celo sami poskusili s takimi dejanji, kot so zapisani v knjigi.

Negativno mnenje o prebranem sta imela tudi dijaka 3. letnika smeri Računalniški tehnik, ki sta se sama javila, da bosta delo prebrala in ga komentirala. Dijak, ki je v šolskem letu 2010/11 imel zaključeno slovenščino zadostno, je zapisal, da ima doma dve živali. Ker ne odobrava nasilja nad njimi, je knjigo težko bral, saj so bili nekateri prizori kruti in celo nagnusni. Misli, da je danes nasilja nad živalmi manj, čeprav nekateri še vedno stresajo jezo nad njimi. Njegov sošolec, ki je v preteklem letu imel slovenščino zaključeno prav dobro, pa je dodal, da ima tudi on negativno mnenje o prebranem delu: »Knjiga je zelo nasilna do živali, spodbuja pa tudi kajenje. Nikjer nisem zasledil opozorila, da bi bilo to napačno in da bi bili 12-letni otroci zaradi tega kaznovani. Avtor bi moral nagovoriti mladega bralca, da so taka dejanja zelo sporna. Sam sem težko bral; mogoče bi bila lažje berljiva odraslim, saj je veliko mladih občutljivih za kruta zapisana dejanja.« Oba sta opozorila na zgodbo *Mišje*, v kateri je trpela miš, ki so ji otroci dali ime Jezna. Kriva je, ker so Kramerjem v počitniški prikolici miši obgrizle zavese. Sin rešuje čast svojega očeta, ki ga žena obsodi, da je pregloboko pogledal v kozarec. Fantje miš najprej hranijo, nato pa mora umreti. Utoplajo jo in štejejo, da bi vedeli, koliko zdrži. A je še vedno živa. In ko že mislijo, da so zmagali, jih ponovno razočara. Tudi to delo je prebrala mati enega izmed njiju, ki se je tudi tokrat odločila, da bo zapisala svoje mnenje, kot je to storila ob delu *Na zeleno vejo*:

Že nekaj minut razmišljam, ali sem dojela sporočilo. Zgodbe so pretresljive, celo strašljive. Mislim, da nam je hotel pisatelj povedati, da tisti, ki nima sočutja do živali, ga nima tudi do partnerja, otrok, prijateljev. Odkrito povem, da nisem ljubiteljica živali v tem smislu, da bi jih imela za hišne ljubljence. Doma nimamo ne mačke ne psa. Imamo pa prašiča in tele, torej imamo koline in jemo meso. Vedno sem in bom obsojala vsakršno nasilje. Kot otroka so me učili, da moram muco nežno pobožati, sicer jo boli. To sem prenesla tudi na svoja otroka, srednješolca in sedmošolko, in jima privzgojila občutek za

to, kaj je prav in kaj ne. Svet bo še naprej črno-bel. Vedno se bodo dogajale skrajnosti. Sprašujem se, koliko smo še sposobni prenesti, ne da bi se v nas kaj premaknilo. Kako lahko nekdo napiše tako knjigo in jo ponudi mladim? In verjame, da je naredil nekaj dobrega in poučnega? Po prebranem delu sem ostala široko odprtih oči. Papir res prenese vse, a mlada otroška duša žal ne. Dijak 2. letnika smeri Računalniški tehnik, ki je imel lansko šolsko leto slovenščino zaključeno dobro in sem mu delo ponudila v branje, je izpostavil prvo zgodbo Pasje, češ da se z otrokoma oče ni pogovoril, ko je pohodil mladiče, ki so se šele komaj skotili, in jih pustil zmrzniti, psica Negra pa jih je iskala in jih tudi našla:

Drejčeva mlajša sestra jo je celo obsodila, da je žival kriva, ker so poginili, saj ni poskrbela zanje. Oče jima ni namenil besede, a Drejc je vedel, kaj se je zgodilo. Sicer je delo polno krutih, krvavih prizorov. Čeprav sem bil sam priča že večini takih dogodkov in mi ob tem ni bilo tako hudo, mi je npr. ob branju, kako so fantje luknjali žabje oči, postalo slabo. Pisatelj tudi zelo natančno pripoveduje celo krute prizore. Natančen je pri zapisu o izrazih na obrazih ljudi, živali, kako trpijo, kar naredi branje izjemno težko. Knjigo odsvetujem občutljivim ljudem.

Sicer so sošolci nemo spremljali pripovedovanje. Nekdo je dodal, da imajo tudi doma koline, a da bi mučili miš v vodi... Nekateri pa so se zavzeli ob predstavitvi zadnje zgodbe Jočeve, v kateri sta Drejc in Rus nasprotovala Jocu, ki se je obnašal kot mlad petelin. Dokler se ni zgodilo, da mu je palica predrla oko. Nista se mu opravičila, celo krivde nista občutila, le strah, saj sta bežala in se skrila. Fantje so povedali, da so bili tudi sami nekoč zelo razboriti in so se radi postavljali. Seveda pa se zaradi jeze lahko zgodi marsikaj: »Včasih je nastala le praska, lahko pa je odletel zob, padale so pesti. Ko si mlad in si izzvan, se velikokrat ne umakneš, sicer bi te imeli za strahopetca in se iz tebe celo norčevali. Tega pa ne smeš dopustiti.« Sicer so se strinjali, da so zgodbe zelo krute, a tudi verjetne. A kljub vsemu naj se ne bi dogajale.

Mladi so tako strnili svoja razmišljanja, ki so vodila v odklonilen odnos do branja takih knjig, hkrati pa so priznali, da sta deli berljivi, a preveč kruti in zelo nazorni. Strinjali so se, da govorita o svetu, v katerem živijo, in ta ni prizanesljiv do mladih, živali, odraslih. Odraščati ni lahko, pravijo, še težje pa se je soočiti z resnico. Vendar jim je branje obeh del pomenilo poseben izziv, da predstavijo svoj pogled na temo in z njo seznanijo sošolce ter jih spodbudijo k pogovoru.

Zakaj in kako brati drugače

Zakaj brati? Mislim, da to za slavista oziroma slovenista ni sporno, saj knjige ljubimo, jih radi vzamemo v roke in jih z veseljem preberemo. Drugače je z mladostniki v sodobnem času, ko jim moderna tehnologija nudi marsikaj. Predvsem dela ne smejo biti dolga, klasična, govoriti morajo o svetu, ki ga poznajo, jezik ne sme biti težak oziroma tak, da izrazov ne bi razumeli. Vse to se nanaša na bralce v strokovni šoli, fante, ki velikokrat priznajo, da niso ničesar prebrali, češ da je to zelo nesmiselno. In ker poučujem slovenščino na strokovni šoli, zame je poseben izziv, da bi mladim približala knjigo, branje, da bi o prebranem razmislili in svoje ugotovitve celo zapisali. Nekateri literarne junake v novejših neklasičnih delih kasneje celo povežejo z

osebami klasičnih literarnih del, npr. je bila podobna Antigoni, ker je želela narediti nekaj dobrega, sta umrla mlada kot Romeo in Julija, ni imel obraza kot Cankarjev Gospod stotnik, trpela je kot Matkova Tina ... Sami povedo, da zanje referat, ko morajo delo prebrati, o njem razmišljati in svoje ugotovitve zapisati, pomeni nekaj novega, celo preskus samega sebe. Nikoli niso verjeli, da bodo leposlovje sploh vzeli v roke, kaj šele prebrali. A ko naredijo referat, so ponosni sami nase, saj so se prekosili. Zame kot profesorico slovenščine pa je pomembno, da ob branju tudi razmišljajo, odpravljajo pravopisne napake ter bogatijo svoj besedni zaklad, predvsem pa mi veliko pomeni dejstvo, da sošolci sprašujejo pripovedovalca, v razredu pa se tako razvija dialog, tudi pogovor. Knjiga potuje iz rok v roke, veliko srednješolcev pa pri uri slovenščine bere odlomke ali pa določena dejstva prebere na glas. Tako dijaki strokovne šole, za katere je slovenščina težak šolski predmet in hkrati izziv, berejo, pripovedujejo, svoja občutja in ugotovitve tudi zapišejo. Ob tem opozarjajo na dodatno gradivo npr. slike, fotografije, zapise na medmrežju, velikokrat pa s seboj prinesejo film, odlomke filma, opozorijo na domače amaterske posnetke, zapišejo tudi pričevanja ljudi, kar njihov izdelek dodatno obogati. Tako tudi slovenščina postane zanimiv šolski predmet.

↘ POVZETEK

V prispevku sem predstavila branje dveh sodobnih romanov Na zeleno vejo Andreja Predina in Oči Andreja Makuca, ki sta vzbudila veliko polemik kot literarni deli tekmovanja za Cankarjevo priznanje, z namenom, spodbuditi bralni interes pri pouku slovenščine na strokovni šoli nekoliko drugače. Ker je za srednješolce literarno delo nujno zlo, ga ne bodo prebrali, pač pa poiskali obnovo na medmrežju, branje pa bo zanje še vedno nekaj nemogočega. Ker kot profesorica slovenščine tega ne smem dopustiti, sem se odločila, da jim knjigo približam na drug način – izbrala sem neklasično, tako, ki jim je blizu, saj predstavlja sodobni svet, in dosegla, da so jo prebrali, celo zapisali svoje ugotovitve, hkrati pa jo tudi priporočili drugim in se o njej z njimi celo pogovarjali. Referati so tako dobrodošel pripomoček za učitelja slovenščine in dijaka, ki mu je branje sprva odveč, vendar se kmalu izkaže, da je lahko tudi zanimivo.

↘ Viri in literatura

- Grosman, Meta, 2007: Zakaj je na vseh ravneh šolanja potreben razvojnim stopnjam učencev prilagojen pouk bralne pismenosti in stopenjskost pri usvajanju bralne pismenosti. Vintar, Jelka (ur.): Zbornik Bralnega društva Slovenije. Stopenjskost pri usvajanju pismenosti: postopen pouk bralne pismenosti na vseh ravneh šolanja. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Predin, Andrej, 2011: Na zeleno vejo. Ljubljana: Modrijan.
- Makuc, Andrej, 2001: Oči. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Katalog znanja, Slovenščina, Srednje strokovno izobraževanje, 2007.